

Hrvatska izvan domovine. Zbornik radova predstavljenih na prvom hrvatskom iseljeničkom kongresu u Zagrebu 23. – 26. lipnja 2014.
Urednici: dr. sc. Marin Sopta, doc. dr. sc. Franjo Maletić i fra Josip Bebić; Zagreb 2015, 643 str.

Promatrano djelo sastoji se od sadržaja, predgovora i šesnaest poglavlja.

U predgovoru (str. 9–10) kojeg potpisuju Marin Sopta i fra Josip Bebić ukratko se govori o samom kongresu, navode se ustanove iz Hrvatske i svijeta koje su pružile potporu za održavanje istog. Potom se problematizira odnos domovinske i iseljene Hrvatske, koji se mijenjao ovisno o različitim političkim i društvenim prilikama te se postavljaju pitanja o budućnosti tog odnosa po ulasku Hrvatske u Europsku uniju. Naglašava se i uloga iseljeničtva u obrani Hrvatske od velikosrpske agresije te se na kraju donosi razdioba kongresa po tematskim cjelinama.

Prvo poglavlje pod nazivom *Pozdravni govori* (str. 11–26) donosi prikaz govora sedam eminentnih osoba iz Hrvatske i svijeta. Prvi je homilija kardinala Josipa Bozanića na Misi za Domovinu prigodom Dana državnosti 25. lipnja, zatim je mons. Edward Robinson Wijesinghe, ravnatelj Ureda pri Vijeću za pastoral selilaca i izbjeglica pri Svetoj Stolicu, prenio pozdrave predsjednika Ureda, njegove ekscelencije kardinala Antonia Marie Veglia. Sljedeći govor je održao Ilica Lovrić, pročelnik Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i sport, a potom su Louise LaRocque, veleposlanica Kanade u RH, i Susan Cox, veleposlanica Australije u RH, ukratko iznijele viziju multikulturalnosti u svojim zemljama te opisale doprinos hrvatskih doseljenika Kanadi i Australiji. Nakon njih govor je održao Antonio Krsticević, član australskog parlamenta, koji je sudionicima opisao zapadnu Australiju iz koje on dolazi te objasnio kako je biti Hrvat u tom dijelu svijeta. Pozdravne govore zaključio je Marin Sopta, predsjednik Organizacijskog odbora Hrvatskog iseljeničkog kongresa uz isticanje glavnih ciljeva skupa.

U drugom poglavlju naslovljenom *Hrvatsko iseljeničtvo – sad i ovdje* (str. 27–78), moderatori su bili Marin Sopta i Branko Salaj. Predstavljeno je osam različitih izlaganja. Prvi je bio Luka Budak s naslovom *Hrvatsko iseljeničtvo i hrvatski identitet 1945. – 1990.*, koji je prikazao kako su Hrvati izvan domovine čuvali svoj nacionalni identitet u razdoblju od kraja Drugog svjetskog rata do stvaranja Republike Hrvatske, kroz brojne akcije, izgradnju hrvatskih zajednica po svijetu (domovi, crkve, nogometni klubovi, političke organizacije i dr.), međunarodne skupove itd. Autor to potkrjepljuje raznim primjerima, a prije svega u hrvatskoj zajednici u Australiji. Opisao je i ulogu Katoličke crkve, a izlaganje je završio problematiziranjem Bleiburga i križnog puta te naposljetku ulogom iseljeničtva u humanitarnoj pomoći Hrvatskoj tijekom velikosrpske agresije. Sljedeći govornik bio je Branko Salaj na temu *Organizacijsko okupljanje dijaspora*. On je problematizirao odnos Hrvatske i dijaspora i financijsku korist koju domovina ima od iseljeničtva te se zapitao na koje načine taj odnos može biti čvršći i produktivniji. Autor naglašava dva moguća smjera razvoja tih odnosa: Prvi blok bi trebao biti usmjeren na “zadržavanje što bliskijeg doticaja s

krugom potencijalnih povratnika”, a drugi, kulturološki blok trebao bi biti okrenut prema “potomcima drugog i kasnijih iseljeničkih naraštaja”. Treći po redu bio je fra Šimun Šito Ćorić s radom koji je naslovljen *Današnje stanje izvandomovinstva i potrebe za zdravom cjelovitošću hrvatskoga korpusa*, u kojem je postavio pitanje – što je nužno učiniti u domovini da bi još više očvrstnule veze s iseljeništvom. Zatim se dotaknuo aktualnog stanja Hrvata izvan Hrvatske i BiH, istaknuvši njihovu brojnost, financijsku pomoć i razvijenu domoljubnu svijest, koju iskorištavaju na način da od gospodarstva, znanosti, politike i sporta doprinose svijetu i svojoj domovini. Nadalje, autor je donio i niz primjera nedostataka u odnosima domovina-izvandomovinstvo, te na koncu problematizirao stanje Hrvata u BiH, ocjenjujući ga zabrinjavajućim. Antun Babić s radom *Institucionalni odnos Republike Hrvatske prema hrvatskom iseljeništvu* kritički se osvrnuo na taj odnos, opisivši u nekoliko segmenata nebrigu države. Potom je za usporedbu dao primjere židovske dijaspori. Dao je i kratak prikaz povijesnih valova iseljavanja te povijesne govore braće Stjepana i Antuna Radića o tim pitanjima. Autor je dalje iznio osobno viđenje odnosa domovine prema iseljeništvu, uništavanje diplomacije, kronološki prikaz odnosa prema emigraciji od formiranja prve Vlade RH 30. svibnja 1990., sve otpore vodećih ljudi u državi prema dolasku većeg broja Hrvata iz svijeta te je na kraju izlaganje zaključio u ohrabrujućem i pozitivnom tonu. *Prema odgovornoj politici povratništva* naziv je izlaganja Marina Sopte, u kojemu je istaknuo važnost odnosa između iseljeništa i domovine te iznio podatke o novčanim pošiljkama hrvatskih iseljenika, odnosno njihovu važnost za samo hrvatsko gospodarstvo. Naglasio je neučinkovitost države, manjak strategije i programa te dao svoje viđenje odnosa prema iseljenicima naslijeđenog iz komunizma. Autor potom govori o okruglom stolu održanom 16. travnja 2013. u Zagrebu, koji je bio u vezi s iseljeničkom problematikom te je izvijestio o zaključcima istoga. Potom je opisao povijesne valove iseljavanja te na koncu iznio osam točaka kojima bi se odnosi iseljeništa i domovine poboljšali. Fra Josip Bebić nastupio je s izlaganjem *Integrativna uloga i djelovanje Hrvatske inozemne pastve u hrvatskom iseljeništvu*. U svojem radu autor je opisao integrativnu ulogu hrvatskih katoličkih misija u svijetu. Sljedeći rad pod nazivom *Globalna umreženost hrvatske dijaspori i jačanje kapaciteta za razvitak* potpisuje Vlado Šakić, koji se bavi globalnim migracijskim trendovima te navodi šest glavnih motivacijskih čimbenika za migracije na globalnoj razini i to: ekonomske, poticajne, demografske, čimbenike prouzročene konfliktima, ekološke te čimbenike povezane s uspostavom transnacionalnih mreža. Autor je zatim govorio o Gallupovim nalazima o dobrobiti migranata iz 2013., a potom je naveo ograničavajuće čimbenike zbog kojih se hrvatsku dijasporu ne može preciznije pozicionirati u okviru globalnih migracijskih tokova. Promatrano u globalnom kontekstu, hrvatsku emigraciju najbolje opisuje prvi (do 90-ih), četvrti i djelomično šesti čimbenik. Nakon uspostave države Hrvatska postaje i zemlja useljavanja, ali po svršetku ratne opasnosti opet kreće iseljavanje. Autori Anđelko Akrap i Marin Strmota izložili su rad pod nazivom *Veliki iseljenički valovi iz Hrvatske od kraja 19. do kraja 20. stoljeća*, u kojem opisuju različite valove iseljavanja iz Hrvatske kroz povijest. Iseljavanje do prve polovice 20. stoljeća, dva nova vala iseljavanja u drugoj polovici 20. stoljeća te treći iseljenički val devedesetih godina prošlog

stoljeća. Naposljetku se vidi tablični prikaz broja stanovnika po županijama te broja doseljenih stanovnika u iste u razdoblju od 1991. do 2001. godine.

Treće poglavlje pod nazivom *Znanost u dijaspori: Perspektive suradnje* (str. 79–104) moderirao je Marino Manin, a predstavljeno je pet izlaganja. Prvo potpisuje Dragan Primorac a naziva se *Hrvatska – društvo znanja: mit ili realnost*. Autor se, kao bivši ministar u vladi RH, u izlaganju dotaknuo ulaganja u obrazovanje tijekom razdoblja 2003. – 2009. Zatim je iznio podatak da je njegovim odlaskom iz Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, 2009. zaustavljen projekt produljenja trajanja obveznog školovanja do prve kvalifikacije. Tu se još nabrajaju svi projekti koji su započeti u vrijeme mandata gospodina Primorca te plodovi koji se vide i danas. Drugo po redu izlaganje je pod naslovom *Mobilnost kvalificirane radne snage i uključivanje dijaspora – politike i prakse u Hrvatskoj*, čiji su autori Caroline Hornstein Tomić i Borna Pleše. U tom radu problematizira se mobilnost radne snage i angažman dijaspora u razvoju domovine te regionalne i europske perspektive te se donose iskustva znanstvenika koji su se iz svijeta vratili u Hrvatsku. Prikazuju se četiri aspekta koja su ključna za određivanje uspješne remigracije i održive reintegracije: uloga mreža i socijalnoga kapitala, izgledi za transfere znanja, strategije prilagodbe i prostori za djelovanje na promjeni. John P. Kraljic nastupio je s radom *The Croatian Academy of America and the Role of Croatian Intellectuals in the Diaspora*, u kojem donosi povijest uspostave Akademije (1953.) i njezine publikacije pod nazivom *Journal of Croatian Studies* (1960.), čiji je osnovni zadatak širenje hrvatske književnosti, kulture i povijesti u akademskoj zajednici na engleskom govornom području. Četvrto izlaganje u trećem poglavlju potpisuje Danijel Džino, a naslov mu je *Aktivnosti Zaklade hrvatskih studija u Australiji na potpori i promicanju istraživačkih djelatnosti povezanih s Hrvatskom i Hrvatima (1984. – 2014.)*. Opisuje se nastanak Zaklade za Australiju i Novi Zeland (1984.) te funkcija same Zaklade (osnovna djelatnost je koordinacija potpore studiju hrvatskog jezika na Sveučilištu Macquarie u Sydneyu). Zatim se donosi pregled međunarodnih skupova na teme koje se tiču Hrvata i Hrvatske održanih na Sveučilištu Macquarie, nakon toga autor je predstavio *Croatian Studies Review/Časopis Hrvatskih studija* (1997.), koji je pokrenut s ciljem promocije Hrvatskih studija čitateljstvu koje ne govori hrvatski, a na samom kraju još je naveo ostale aktivnosti Zaklade. *Ugledni hrvatski znanstvenici u dijaspori* Janka Heraka bilo je posljednje izlaganje u drugom poglavlju. Autor je iznio podatke o istraživanju života i djelovanja uglednih hrvatskih znanstvenika u svijetu te dao tablični prikaz hrvatskih znanstvenika po zemljama (pola ih je u SAD-u) i prikaz po znanstvenim disciplinama u kojima su djelovali.

Četvrto poglavlje naslovljeno je *Suradnja iseljene Hrvatske i Republike Hrvatske: Izazovi i perspektive* (str. 105–156), a moderatori su bili Josip Jurčević i Božo Skoko. Predstavljeno je šest izlaganja. Taj dio je otvorio Jure Vujić s radom *Hrvatsko iseljeništvu: izazovi i perspektive geopolitičke integracije u multipolarnome svijetu*. Autor je iznio viđenje strategije kako se dijaspora može staviti u funkciju gospodarskog, kulturno-identitetskog i geopolitičkog poboljšanja hrvatske nacije. Dao je primjere iz svijeta te se dotaknuo suvremene migracije i zamjenskog pučanstva, kao i raznih drugih fenomena

koji proizlaze iz iseljeničke tematike. Ante Beljo s temom *Hrvatski informativni centar (HIC)* nastupio je sljedeći. Donio je opis HIC-a, vrijeme nastanka, njegovu ulogu za vrijeme Domovinskog rata te sve aktivnosti: radijski program na engleskom i hrvatskom jeziku za sjevernoamerički kontinent, izravna satelitska veza, hrvatski tjedni TV-programi u svijetu, listovi *Monitor* i *Domovina*, web-stranice, HIC u svijetu, Odjel za prikupljanje dokumentacije o Domovinskom ratu, izdavačka djelatnost te Uredi za strane novinare (FPB) u Hrvatskoj i BiH. Treći po redu bio je Božo Skoko s temom *Hrvatski iseljenici kao promotori Hrvatske u svijetu*. U svojem radu autor je obrazložio termin *javna diplomacija*, istaknuo ulogu dijaspore o stvaranju slike o Hrvatskoj u svijetu (prije svega krajem 80-ih i početkom 90-ih godina) širenjem istine o Hrvatskoj, lobiranjem, stvaranjem mreže prijatelja među kreatorima javnog mnijenja i promocijom Hrvatske kao zemlje bogate kulturne baštine i prirodnih ljepota, te je naposljetku iznio modalitete kako iseljeništvo uklopiti u sliku javne diplomacije. *Geneza i modifikacije ideje o hrvatskomu miru* Wolfyja Krašića donosi prikaz razvoja ideje o svehrvatskoj pomirbi u emigrantskim krugovima, prvenstveno kroz djelovanje Vjekoslava Luburića i Jakše Kušana kroz različite vidove ostvarivanja te ideje. Tuga Tarle u radu naslovljenom *Muzej hrvatskog iseljeništva – od ideje do stvaranja* opisala je svoja iskustva iz kojih se izrodila ideja o osnivanju muzeja iseljeništva. Autorica je nadalje predložila Rijeku kao idealno mjesto za budući muzej i Središte istraživanja globalnih migracija (SIGMa), elaborirala je svoju viziju o institucionalnom sjedištu za sve hrvatske iseljenike i svjetske migrante u globalu te je dala ideje o izvorima financiranja istoga. Izlaganje *Značaj sudjelovanja hrvatskih iseljenika u Domovinskom ratu* Ivice Tolića i Ante Nazora zaključilo je četvrto poglavlje. U tom izlaganju vidljiva je velika zasluga hrvatskog iseljeništva u obrani i stvaranju moderne Republike Hrvatske (kroz lobiranje, financijsku pomoć, oružje, streljivo, financiranje goriva, odore, opreme, plaće vojnicima te neprocjenjiva osobna iskustva iz Legije stranaca, australijske, kanadske, američke i drugih stranih vojski).

Peto poglavlje pod naslovom *Dvojbe drugog naraštaja* donosi nam novih šest izlaganja, a moderatori su bili Luka Budak i Šimun Šito Ćorić. Prvi je nastupio Vice John Batarelo s radom *The Continuation of a Diaspora Through the Maintenance of a Croatian Diaspora Consciousness Among Second Generation Croatians in Sydney*. Autor se bavi definiranjem pojma dijaspora kroz nekoliko različitih standarda (Safran, Cohen i Tololyan). Iznio je podatke o hrvatskoj emigraciji u Sydneyju te dao razne tablične prikaze odgovora druge generacije hrvatskih iseljenika u Sydneyju na pitanja poput: kako se identificate, što smatrate svojom domovinom i sl. Rebeka Mesarić Žabčić nastavila je niz s izlaganjem pod nazivom *Republika Hrvatska u očima iseljenika: komparativni prikaz promišljanja, individualnih iskustava i stavova mlađe generacije hrvatskih iseljenika*. Taj rad bazira se na prikupljenim mišljenjima, idejama, iskustvima i stavovima o Hrvatskoj mlađe generacije iseljenika, koji žive i rade u Australiji i SAD-u. *Croatian Community in Australia: Contributions, Identity and Links with Croatia* naslov je izlaganja Ilije D. Šutala, koji se bavi hrvatskom zajednicom u Australiji. Naveo je gdje se sve nalaze i koliko ih ima u postotcima te opisao njihovo

djelovanje na svim razinama (hrvatske škole, sveučilište, razni klubovi, Katolička crkva, sportski klubovi, folklorna društva i dr.) te istaknuo poznate australske Hrvate (biznismeni, milijunaši, sportaši, glumci, redatelji, kipari, slikari itd.), a na samom kraju govorio je o strategiji za očuvanje hrvatskog identiteta u Australiji, za uspostavu čvršćih veza s institucijama u Hrvatskoj itd. Sljedeći je bio Tihomir Telišman s radom *Uloga istaknutih Hrvata u održanju hrvatske zajednice u Zapadnoj Australiji*, koji je započeo s prvim poznatim hrvatskim iseljenikom u Zapadnoj Australiji (Vicko Vuković, 1858.), a zatim je dao kronologiju doseljavanja (od 19. stoljeća do danas). U nastavku autor se osvrnuo na hrvatske političke institucije i rad njihovih aktivista, dotaknuo se uloge hrvatske crkve u njegovanja hrvatskog identiteta, nabrojio je razne hrvatske klubove i njihove istaknute članove, prikazao medije na hrvatskom jeziku (radio, televizija i tisak) i nogometni klub Croatia te se osvrnuo na uspješne pojedince hrvatskih korijena koji su integrirali hrvatsku zajednicu u australsko društvo. *The market is Not Enough: Moral and Economic Culture in Post-Communist Croatia* naslov je izlaganja Stjepe Bartulice u kojem je problematizirao ideju komunizma i doktrinu Karla Marxa, dotaknuo se raspada Jugoslavije i stvaranja hrvatske neovisnosti te se bavio naslijeđem komunizma (posebno je elaborirao slučaj Stepinac) te na koncu govorio o katoličkoj socijalnoj politici. Ante Lučić i Marija Durakovich nastupili su s temom *Cronnection: Prijedlozi za novi okvir suradnje s hrvatskim iseljeništvom kroz obrazovnu i karijernu mobilnost te društvenu komunikaciju*. Oni se bave novim idejama o produbljanju odnosa između Hrvatske i izvandomovinstva kroz projekt Cronnection. Opisali su pojam odljeva mozgova te donijeli ideje u vezi s iseljavanjem u budućnosti te dali primjere drugih zemalja (Azerbajdžan, Kosovo, Makedonija, Čile) koje imaju strategiju na državnoj razini, gdje po odabiru studija od strane pojedinog kandidata potpisuju ugovor kojim ga se obvezuje na povratak u domovinu, u kojoj ga čeka radno mjesto. Dotaknuli su se i neizbježnog načina komunikacije u modernom vremenu kroz društvene mreže s ciljem poboljšanja odnosa između Hrvatske i iseljenišva.

Novo poglavlje pod nazivom *Učiti hrvatski* moderirao je Danijel Džino, a održano je šest izlaganja. Prva je nastupila Diana Stolac s radom *Iskazivanje hrvatskoga identiteta nazivom jezika*, koji započinje s definiranjem riječi *identitet*. Potom je govorila o jeziku kao osnovnom elementu kulturnog naslijeđa, donijela primjere sa svjetskih sveučilišta koja rabe različite nazive za hrvatski jezik (hrvatski i srpski, srpskohrvatski, bosanski/hrvatski/srpski i sl.), potom je naglasila kako je od prvih generacija iseljenika u prekomorskim zemljama jezik nazivan isključivo hrvatskim. Rad je završila kronologijom naziva hrvatskog jezika kroz povijest. Vinko Grubišić održao je izlaganje na temu *O HIŠAK-u i njegovu doprinosu priznanju hrvatskog kao posebnog jezika*. Govorio je o nastanku HIŠAK-a (Hrvatske izvandomovinske škole Amerike i Kanade), a to je prosvjetno-kulturna organizacija utemeljena u Hrvatskom centru "Sv. Nikola Tavelić" u New Yorku 1974. Također je opisao izvore financiranja, njegovu evoluciju i poteškoće (primjerice borba za ukidanje naziva srpskohrvatski jezik). *Hrvatski jezik među pripadnicima drugog naraštaja Australaca hrvatskoga podrijetla* naslov je izlaganja Jima Hlavača. Autor je u uvodu dao tablični prikaz govornika

hrvatskog jezika u Australiji i Melbourneu, a potom je prikazao rezultate ankete koja je provedena nad stotinu pripadnika druge generacije hrvatske iseljeničke zajednice u Melbourneu. Sama anketa obavljena je po nekoliko različitih sociolingvističkih domena: roditelji/kuća, intimni/vlastiti identitet, slobodno vrijeme/društveni život/crkva, mediji, radno mjesto, obrazovanje, suprug(a)/partner(ica), ispitanici i njihova djeca (tzv. treća generacija), dobiveni su rezultati tablično prikazani. Sljedeća je nastupila Aleksandra Ščukanec s temom *Višejezičnost i identitet gradišćanskih Hrvata*. Autorica se bavi poimanjem identiteta gradišćanskih Hrvata. Dala je i povijesni pregled njihova iseljavanja te zatim predstavila rezultate analize iz višegodišnjeg istraživanja zajednice gradišćanskih Hrvata (prije svega jezik i identitet) te izjave petero Hrvata iz Gradišća koji žive u SAD-u. Peti govornik u tom dijelu bio je Marko Lukenda s radom *Školstvo i hrvatski jezik – neriješeni problemi Hrvata u Republici Austriji*, u kojem je govorio o povijesnim valovima iseljavanja iz Hrvatske (od prodora Osmanlija do danas) te se dalje konkretno bavio statusom hrvatskog jezika u dopunskoj nastavi na teritoriju Austrije od 1945. do 1995. godine. Zaključno je nastupila Sanja Vulić s temom *Tragovi hrvatskoga jezika u jeziku bugarske manjine u Rumunjskoj*, u kojoj se bavi poviješću dolazaka franjevac na područje Bugarske i njihovim utjecajem na pismenost stanovništva toga kraja. Spomenula je i neke druge Hrvate (poput učitelja Ljubomira Miletića) zaslužne za širenje jezika te donijela brojne primjere riječi koje se koriste u Bugarskoj, a koje su hrvatskog podrijetla.

Devet novih izlaganja uslijedilo je u sedmom poglavlju pod nazivom *Hrvatska inozemna pastva u hrvatskoj dijaspori*, a moderatori su bili Zvonimir Ancić i Adolf Polegubić. Mons. Želimir Puljić, predsjednik HBK, otvorio je taj dio s temom *Potrebna je strategija za milijunsko iseljeništvo*, u kojoj je zapravo održao pozdravni govor i dao dobre želje za nastavak skupa. *Hrvatska inozemna pastva u domovinskome katoličkom tisku* rad je koji su izložili Mirko Mataušić i Suzana Vrhovski Peran. Autori se bave analizom pisanja hrvatskoga katoličkog tiska o inozemnoj pastvi i iseljeništvu generalno, istražujući, prije svega *Glas Koncila* i kršćanske obiteljske revije *Kana*. Treći po redu nastupio je Miroslav Akmadža s temom *Odnos komunističkih vlasti u Jugoslaviji prema hrvatskom iseljeničkom katoličkom svećenstvu*. Autor je svoju temu obradio kroz pojedine važnije tematske cjeline: Memorandum katoličkog svećenstva u iseljeništvu predsjedniku SAD-a Dwightu D. Eisenhoweru 1954., spor jugoslavenskih vlasti i Katoličke crkve u vezi s boravkom iseljenih svećenika u Hrvatskom papinskom zavodu sv. Jeronima u Rimu, iseljeno svećenstvo kao jedna od točaka jugoslavensko-vatikanskih pregovora, povratak Krunoslava Draganovića u Jugoslaviju te uloga iseljenog svećenstva u postupku kanonizacije Nikole Tavelića. Adolf Polegubić je nastavio s izlaganjima svojom temom *Hrvatsko dušobrižništvo u Njemačkoj – stanje i perspektiva*. Izlaganje je započeo s opisom zavoda sv. Jeronima u Rimu te je naglasio njegovu ulogu po pitanju organiziranja dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu. Zatim je opisao razvoj dušobrižništva za Hrvate u Njemačkoj te govorio o osnivanju Hrvatskoga (nad)dušobrižničkog ureda (sjedište je bilo u Münchenu, a potom je prebačeno u Frankfurt na Majni) i o glasilu hrvatskih katoličkih misija i zajednica u Njemačkoj

Živa zajednica. Dotaknuo se novih izazova Katoličke crkve u Njemačkoj (prije svega migranti) te zaključio s raznim skupovima organiziranima od strane hrvatskih pastoralnih djelatnika. *Papine poruke za Svjetski dan selilaca i izbjeglica (povijesni pregled)* rad je koji potpisuje Aldo Sinković. Autor je govorio o povijesti organiziranog dušobrižništva Katoličke crkve te donio popis Papinih poruka povodom Svjetskog dana selilaca i izbjeglica (od 1968. do 2014.). Sljedeći govornici bili su Tvrtko Beus i Marko Zadavec s radom *Pastoral hrvatskih iseljenika u Republici Sloveniji – stanje i perspektive.* Autor je započeo izlaganje s opisom odnosa Crkve i države u Sloveniji (snažna sekularizacija), potom je iznio podatke o hrvatskoj manjini u Sloveniji, o hrvatskim katoličkim misijama (HKM u Ljubljani, HKM u Novom Mestu, HKM bl. Alojzija Stepinca u Mariboru, HKM u Portorožu). Dotaknuo se i izazova i poteškoća pastoralnog rada hrvatskih iseljenika u Sloveniji, donio rezultate ankete koja je provedena među hrvatskim vjernicima u Mariboru i Velenju te na kraju dao konkretne prijedloge za unaprjeđenje pastora hrvatskih iseljenika u Republici Sloveniji. Josip Anthony Kešina nastupio je s radom *Crctice iz problematike opstanka zajednice austral-skih Hrvata*, u kojem je govorio o trenutačnom stanju iseljenika u Australiji te je iznio svoje viđenje njihove budućnosti (prije svega kroz djelovanje hrvatske etničke škole i Katoličke crkve). *Hrvatska iseljenička dušobrižnička služba 1962. – 1966.* tema je koju su prezentirali Domagoj Tomas i Loredana Fabijanić. Rad se temelji na Ostavštini Krešimira Zorića (voditelja Hrvatske iseljeničke dušobrižničke službe) koja se nalazi u Arhivu Papinskog hrvatskog zavoda sv. Jeronima u Rimu. U prvom dijelu autori su dali opći prikaz stanja duhovne brige za iseljenike, prikaz nastanka, ustroja, ciljeva, djelovanja i gašenja HIDS-a sa sjedištem u Grottaferrati pored Rima. Drugi dio obuhvaća prijepis dijela izvorne građe iz Ostavštine Krešimira Zorića, konkretno pisma koja su mu upućivali hrvatski iseljenici s molbama za rješavanje njihovih materijalnih i duhovnih potreba. Taj dio zaključio je fra Jozo Grbeš izlaganjem *Dijaspora: stanje i problemi. Kratki pogled iz Amerike.* U početku se govori o Hrvatskoj franjevačkoj kustodiji Sv. Obitelji osnovanoj 1926. i koja traje već 88 godina, o njezinoj ulozi u gradnji crkvi, centara, skupljanju povijesne građe, uspostavljanju Instituta, otvaranju škola i dr. Također, autor je govorio o problemima i mogućim rješenjima dijaspore danas te je naznačio kako se iskustvo i opće stanje naših zajednica može podijeliti u tri dijela: vrijeme prije uspostave hrvatske države, vrijeme rata i poraća i vrijeme nakon 2000. godine.

Osmo poglavlje naslovljeno je *Fotografije sudionika i događanja na hrvatskom iseljeničkom kongresu I. dio* (str. 319–330).

Deveto poglavlje pod naslovom *Hrvatska dijaspora i identitet* moderirali su Ozana Ramljak i Caroline Hornstein Tomić. Prvo izlaganje imala je Helena Burić na temu *Neke značajke života žena u iseljeništvu u razdoblju između 1880. i Drugoga svjetskog rata.* U uvodu je navela povijesne valove iseljavanja te nekoliko kategorija samih razloga za iseljavanje – ekonomski, politički i društveno-povijesni. Izlaganje je nastavila s počecima iseljavanja žena u prekoceanske zemlje te je navela prve poslove među ranim hrvatskim iseljenicama u navedenim zemljama. Walter Vori Lalich s

radom *Stranac ovdje – stranac ondje! Iseljeništvo i mit povratka u suvremenom transnacionalnom društvenom prostoru* razmotrio je prvenstveno odlazak iz jedne razvijene zemlje u neku drugu sredinu iz različitih pobuda. Donio je analizu trendova odlazaka iz Australije na duže od godinu dana te sklonosti i interes za povratkom. Nadalje, bavio se demografskim trendovima suvremene Australije te donio nekoliko tabličnih prikaza s brojkama iz gore navedene analize. *Hrvati u djelima njemačkih povjesničara i publicista* autora Gojka Borića sljedeći je rad izložen u tom poglavlju. Izlaganje se temelji na djelima njemačkih autora koji su pisali o Hrvatima, pretežno negativno (od Friedricha Schillera do Karla Marxa), potom je prezentirana usporedba s austrijskim autorima, koji su nam bili skloniji od Nijemaca, a zatim se autor dotaknuo njemačkih i hrvatskih publicista koji šire istinu o Hrvatskoj (te je zaključio kako više o nama pišu stranci nego Hrvati). Petar Hinić u radu *Hrvatsko-hrvatski odnosi: Hrvatska i izvandomovinstvo u suvremenom svijetu* opisao je očekivanja dijaspore nakon stvaranja RH i suočavanje s realnošću. Postavio je pitanje zašto ni do današnjeg dana nisu stvoreni preduvjeti za konkretnu suradnju između Hrvatske i izvandomovinstva. *Povijesni pregled hrvatskih iseljeničkih društava i organizacija u Čileu od 1874. godine do danas* naziv je rada Marine Perić Kaselj, u kojemu se donosi povijesna analiza hrvatskih iseljeničkih društava u Čileu kroz različite povijesne etape (do Prvog svjetskog rata, za vrijeme Prvog svjetskog rata, između dva rata, za vrijeme Drugog svjetskog rata, nakon Drugog svjetskog rata i nakon priznanja RH) uz tablični prikaz. Iva Čulina imala je izlaganje naslovljeno *Oblikovanje etničkih stereotipa i stvaranje konkurentnoga identiteta – austrijski primjer*. U uvodu autorica je citirala vodećeg svjetskog stručnjaka za upravljanje nacionalnim identitetom Simona Anholta, koji spominje tzv. šesterokut konkurentnog identiteta (turizam, izvozni proizvodi, politika, ulaganja, kultura, ljudi). Autorica je dala i sažetak dokumenta Austrijskog integracijskog fonda iz lipnja 2012. o osobama hrvatskog podrijetla u Austriji te identifikaciju migranata u statističkim procjenama Austrije za 2009. i 2010. godinu (kriminal, obrazovanje, socijalna pomoć, zaposlenost). Nastavak rada pokušaj je odgovora, na temelju istraživanja, na pitanje kako prosječni Austrijanci vide Hrvate. *Hrvatski identitet u globalnom svijetu* naslov je izlaganja Tomislava Sunića, koji započinje s definicijama identiteta (primarni, sekundarni, funkcionalni i dr.). Zaključio je da hrvatski narod mora zadržati svoju kulturnu i povijesnu svijest bez obzira na državni ili institucionalni okvir. Domagoj Novosel nastavio je s temom *Svjedočanstvo jednog misionara o Hrvatima u Belgiji*. Naglasio je kako je hrvatski nacionalni identitet kroz prošlost bio usko vezan uz Katoličku crkvu, a potom je donio povijesni pregled doseljavanja Hrvata u Belgiju te djelovanje katoličkog klera među hrvatskim iseljenicima. *Regionalne podjele Hrvata u Švicarskoj – imamo domovinu, no nismo složni* izlaganje je Ruže Studer. Na početku je iznijela podatke o broju Hrvata u Švicarskoj, a zatim je donijela primjere podjela hrvatskih iseljenika danas (većinom na regionalnoj osnovi). Katarina Pejić izložila je rad na temu *Uloga i važnost hrvatskih nogometnih klubova u Njemačkoj u očuvanju nacionalnog identiteta*. Autorica je govorila o raznim hrvatskim nogometnim klubovima u Njemačkoj, povijesti njihova osnutka do razvoja u Zajednicu hrvatskih nogometnih klubova Njemačke (ZHKNJ), a u suradnji s HNS-om

pokrenuto je Europsko prvenstvo nogometnih klubova u Njemačkoj. *Inozemni ured Republike Hrvatske u Münchenu* Josipa Pavešića bio je sljedeći izloženi rad u nizu. Autor je iznio svoje viđenje stvaranja nove hrvatske diplomacije devedesetih godina te je opisao uspostavljanje Inozemnog ureda RH u Münchenu, u kojem je i sam sudjelovao. Berislav Jandrić i Marino Manin imali su izlaganje s temom *Hrvatska politička emigracija u Zapadnoj Njemačkoj i Argentini neposredno nakon Drugoga svjetskog rata*. Taj rad pokriva tijek emigriranja Hrvata u Njemačku i Argentinu, djelovanje nekih od najvažnijih iseljeničkih organizacija u navedenim zemljama neposredno nakon Drugog svjetskog rata, njihove utemeljitelje, ustrojstvo, povezanost i djelovanje. Ivan Bulić izložio je rad *Utjecaj srbijanske propagande na hrvatsko iseljeničtvo početkom 20. stoljeća*. Autor je dao povijesni pregled situacije u Hrvatskoj od 1868. godine, naveo je razloge iseljavanja početkom 20. stoljeća i rezultate utjecaja srbijanske propagande. Opisao je atentat Stjepana Dojčića na Ivana Skerleca, poseban odnos monarhijskih tijela državne uprave prema iseljeničtvu, iseljeničtvo u Prvom svjetskom ratu te je opisao odnos Jugoslavenskog odbora i srbijanske Vlade. Posljednji rad izložio je Ivan Hrštic na temu *Iseljavanje iz Dalmacije od 1921. do 1931. – primjer kotara Makarska*. Kao što sam naslov govori, autor je opisao iseljavanje iz kotara Makarska između dva rata te je to potkrijepio s nekoliko različitih statističkih grafičkih prikaza.

Deseto poglavlje naslovljeno je *Poboljšanje gospodarske suradnje između dijaspora i hrvatskoga gospodarstva*, a moderirali su ga Stipe Hrkać i Predrag Haramija. Prva je govorila Saša Poljanec-Borić s temom *Hrvatski gospodarski identitet i dijaspora: pogled na razvoj konkurentnosti hrvatskoga hotelijerstva i hrvatske turističke ponude*. Rad je prikazao ulogu hrvatske dijaspora u razvoju konkurentnosti hrvatskog hotelijerstva. *Gospodarska situacija u Hrvatskoj, trendovi budućeg razvoja, investicije dijaspora, mogućnosti ulaganja korištenjem fondova EU-a* izlaganje je Marijane Babić. Pokušaj je to davanja trenutačne gospodarske slike Hrvatske, nužnih strukturnih reformi, strategije razvoja EU-a i RH do 2020. te 2050. godine, kao i mogućnosti povezivanja investicija privatnih investitora iz dijaspora s mogućnošću korištenja sredstava iz fondova Europske unije. Dragica Mikinac izložila je rad na temu *Izvišće o radu Udruge povratnika iz iseljeničtva "Ex Diaspora"* u kojem se govori o samoj svrsi osnivanja udruge, njezinu djelovanju te poteškoćama s kojima se suočavaju u svojem radu. Sljedeća je bila Jadranka Matešić Belfranin s radom *My personal experience and experiences of many Croatian returnees in integrating into society and doing business in Croatia*, u kojem je opisala probleme s kojima se suočavaju povratnici u Hrvatsku te je iznijela vlastita iskustva u vezi s tom tematikom. *Porez na mirovinu povratnika: zašto otežavamo povratak naših iseljenika, a povratnike tjeramo u emigraciju* rad je Nikole Mijatovića. Autor je problematizirao odnos Hrvatske prema umirovljenicima u smislu oporezivanja umirovljenika iz inozemstva koji su se odlučili vratiti i provesti treću životnu dob u Hrvatskoj. Citirajući članke u Ustavu, upozorio je na neke elemente protuustavnosti i neracionalnosti prilikom oporezivanja rezidenata. Jakov Žižić u svojem radu *Razvoj, obilježja i perspektive posebnoga političkog predstavljanja Hrvata izvan Republike Hrvatske* govorio je o mehanizmu osiguravanja zastupljenosti Hrvata izvan RH

u Hrvatskom saboru (zakonski razvoj, glavna obilježja, perspektive) te donio nekoliko tabličnih prikaza. Predrag Haramija i Olivera Jurković Majić izložili su rad *Percepcija Hrvatske u svijetu – uloga iseljništva u brendiranju Hrvatske*. Na početku su se bavili s nazivom *brendiranje*, a potom su opisali okolnosti stvaranja slike Hrvatske u svijetu (od Jugoslavije do Domovinskog rata i današnjih dana) te su iznijeli dosadašnja istraživanja slike o hrvatskoj u svijetu. Prikazali su i istraživanja triju različitih organizacija (FutureBrand, Bloom Consulting i Brand Finance) koje su obuhvatile i Hrvatsku, a pokazali su i vlastita istraživanja uz tablični prikaz. Naposljetku naveli su šest kategorija brenda pojedine države: Turizam, kultura i baština, ljudi, izvoz, državna vlast te investicije i imigracija. *ŽAR Mentoring Project: Supporting the Professional Development of Croatians in Croatia and the Diaspora* rad je Natashe Levak. Taj rad zapravo je pregled neprofitne udruge ŽAR (Župa Aktivno Radi), opis ciljeva udruge (promocija cjeloživotnog učenja u Hrvatskoj, pospješivanje zapošljavanja za hrvatske žene, razvijanje učinkovitih mentorskih procesa za poboljšanje profesionalnog i karijernog razvoja studenata te razvoj suradničkih zajednica oko različitih profesija uključivši Hrvate iz Hrvatske i one iz dijaspore) te je istaknuo dva konkretna projekta: ŽAR mentorstvo i Hrvatska i dijaspora E-mreža. Caroline Spivak izložila je rad *Iskustvo i poziv hrvatskog iseljništva*, u kojem je ukratko opisala hrvatsku zajednicu u Kanadi te donijela poziv hrvatskog iseljništva u nekoliko točaka: dopustite da vam pomognemo, surađujte s nama, dopustite nam da pridonosimo razvijanju Hrvatske, izjasnite se o nacionalnim prioritetima, donesite investicijsku strategiju. Zaključila je s time što dijaspora može učiniti za Hrvatsku: razglasiti da je Hrvatska otvorena za ozbiljne investicije i da je slobodno i sigurno tržište, usmjeriti zainteresirane investitore kamo treba i pomoći voditi proces investiranja u Hrvatsku. Radimir Kvaternik i Zdravko Belančić predstavili su rad *Doprinos izgradnji strategije prema iseljenoj Hrvatskoj*, u kojem su iznijeli teze da hrvatska država (nakon Tuđmana) nije bila uopće zainteresirana za djelotvoran i fer odnos s iseljenom Hrvatskom te da je vizija povratka iseljenika najvjerojatnije svjesno nametnuta jer je bilo jasno da nije ostvariva. Poglavlje je zaključeno radom Tomislava Đurasovića *Kratki osvrt na odnose Hrvata u domovini i izvandomovinstvu*. Autor je problematizirao odnos Hrvata u Hrvatskoj i u dijaspori: naveo je probleme te dao ideje i rješenja za budućnost.

Jedanaesto poglavlje naslovljeno je *Institucije i njihovi portreti*, a moderirali su ga Luka Budak i Vesna Kukavica. Izložen je samo jedan rad i to Ivana Čizmića pod naslovom *Hrvatsko narodno vijeće (HNV)*. Autor je dao povijest uspostave HNV-a, njegovo skupljanje što više hrvatskih organizacija u emigraciji, djelovanje s ciljem stvaranja slobodne Hrvatske te raspuštanje organizacije 1990. godine, nakon što je uspostavljena Republika Hrvatska.

Dvanaesto poglavlje pod naslovom *Kulturne veze Hrvatske i hrvatske dijaspore* moderirano je od strane Božidara Petrača i Željke Lovrenčić. Zdenka Weber otvorila je taj dio s temom *Važnost hrvatskih kulturnih projekata u inozemstvu*. U svojem radu opisala je vlastita iskustva u svojstvu diplomatske savjetnice za kulturu te je opisala organizaciju raznih hrvatskih kulturnih projekata te njihova gostovanja u Europi (prije

svega Berlinu i Beču). *Hrvatsko-latinskoameričke kulturne veze* tema je koju je iznijela Željka Lovrenčić. U njezinu izlaganju vidljiv je povijesni razvoj književnih veza između Hrvatske i zemalja španjolskoga govornog područja (od vremena dolaska mornara koji plove u Novi svijet do prvih masovnih doseljavanja iseljenika iz Hrvatske). Također, autorica je nabrojila djela čiji su autori Čileanci hrvatskog podrijetla, a koja su prevedena na hrvatski, te prijevode djela hrvatskih književnika na španjolski, i to u Čileu, Boliviji, Meksiku i Argentini. Drago Šaravanja nastupio je s radom *Književni svijet hrvatskih useljenika u Australiji*. Naveo je pjesnike Hrvate u Australiji i recitirao je neke njihove pjesme nastale daleko od domovine. Zinka Šarić u izlaganju naslovljenom *Mašta i stvaralaštvo, pripovijesti za djecu* govorila je o svojem stvaralačkom radu, konkretno o Ainhou, liku iz mašte koji je stvorila. Božidar Petrač izložio je rad na temu *Bogdan Radica (1904. – 1993.) – Hrvat, Europljanin, građanin svijeta (skica za portret)*. Autor je dao pregled života i djela Bogdana Radice, esejista, publicista, novinara, prevoditelja i diplomata te javnog kulturnog djelatnika. *Literarni svijet Marice Bodrožić* tema je koju je obradila Vesna Kukavica o velikoj književnici, esejistici i prevoditeljici hrvatskog podrijetla rođenoj u Njemačkoj. Sljedeći govornici bili su Ozana Ramljak i Katica Jurčević s radom *Identitetska potraga Irene Vrkljan*, u kojem su obradili potragu za vlastitim identitetom iseljenika u tuđoj zemlji kroz isto to identitetsko traženje same Irene Vrkljan, koja je prošla upravo taj put. Mladen Ibler govorio je na temu *Priče iz davnine Ivane Brlić-Mažuranić u Skandinaviji*, gdje je dao povijesni pregled prevođenja tog poznatog djela u skandinavskim zemljama te prikazao kritike u Danskoj. *Ivan Meštrović u Kanadi* rad je Vladimira Bubrina, kojim je autor prikazao trag koji je preko obiteljskih do profesionalno-umjetničkih veza Meštrović ostavio u Kanadi. *Katarina Livljanić – promicateljica hrvatske književne i glazbene baštine* rad je Nevenke Nekić. Autorica je opisala život i djelo profesorice i doktorice Livljanić, koja se u okvirima ansambla Dialogos na Sorboni posvetila promidžbi hrvatske srednjovjekovne baštine i koja se danas smatra glavnom međunarodnom stručnjakinjom upravo za to područje. Ivan Čizmić izložio je temu *Hrvatske katoličke misije u Njemačkoj u borbi za očuvanje vjerskoga, kulturnog i nacionalnog identiteta*. Autor je opisao povijest uspostave hrvatskih katoličkih misija te njihovo značenje i smisao. Marica Čunčić izložila je rad *Gaudeamus – hrvatski časopis na engleskome jeziku i Domovinski rat*. Autorica govori o istoimenom časopisu koji je počeo izlaziti u Kanadi u jesen 1990. i koji je postao sredstvo borbe za hrvatsku samostalnost. Predstavila je i neke od najznačajnijih brojeva tog lista s raznim temama. *Kroatische Berichte* je rad Stjepana Šuleka u kojem je predstavio istoimeni časopis na njemačkom jeziku, koji je izlazio od 1976. do 1990. godine. Opisao je razloge za njegovo pokretanje, zatim kako su uspjeli da časopis bude uvršten u popis svih publikacija koje su izlazile na njemačkom jeziku te probleme na koje su nailazili i sam kraj časopisa. Lidija Bencetić zaključila je to poglavlje s temom *Prikaz pisanja lista Hrvatska volja: glasilo Hrvata na Orijentu (1949. – 1952.)*, u kojem je donijela opis mjesečnika *Hrvatska volja*, koji je izlazio u Damasku u Siriji od listopada 1949. do svibnja 1952. godine. List je pokrenulo Društvo Hrvata Damas, a u radu su prikazane glavne teme mjesečnika: problemi Hrvata, katolika i

muslimana u Jugoslaviji te njihova suradnja s drugim muslimanskim skupinama, što iz Hrvatske što onih iz drugih muslimanskih zemalja.

Trinaesto poglavlje naslovljeno je *Fotografije sudionika i događanja na Hrvatskom iseljeničkom kongresu II. dio* (str. 581–604), a četrnaesto *Završetak kongresa*, a u njemu su ukratko sažeti zaključci Kongresa te je prikazana usvojena Rezolucija 1. Hrvatskog iseljeničkog kongresa s 11 točaka.

Petnaesto poglavlje je naslovljeno *Sažetci izlaganja*, a donosi kratke sažetke svih izloženih radova na Kongresu. Posljednje, šesnaesto poglavlje *Popis izlagača* zaključuje skup s kratkom biografijom svih izlagača po redoslijedu njihova izlaganja.

Domagoj Menđušić